

Forskningsöversikt

Om Jordanes finns ett omfattande forskningsmaterial sedan 500 år tillbaka. Ämnena spänner övergripande om den gotiska frågan, Jordanes källor etc, samt Hunnerna vilka här nedan inte beaktats.

Det finns endast ett tiotal breda analyser om lokalisering av de norra stammarna. Sammanfattat kan sägas att grunden för dagens konsensus lagts av Zeuss 1837 och Müllenhoff 1882. Det som sedan främst förändrats från deras analys är att slättfolken i § 21 flyttats från Kalmar/Småland till nordöstra Skåne.

Historiker som mer strikt försökt att följa den geografiska ordningen har haft svårt att placera Ostrogothae som Östergötland och Suetidi som östliga svear. Även tolkningen av deras grannar Vinovilothe har gett flera olika förslag.

Inledande *Thyringi* kommenteras aldrig vilket får uppfattats som att det ansetts att Jordanes här plötsligt jämfört eventuell hästavel med de i Germanien perifera ”Thüringerna” (*Teurier* enl. Ptolemaios).

De inhemska **Ragvaldsson** 1434 och **Ericus Olai** (ca 1470) har tagit del av *Geticas* formulering om ”Goternas urhem” via Toletanus *De rebus Hispanicis* (1243).

1540 (1554) **Johannes Magnus** skriver endast att ”de båda göterna” *Jornandes av Rafvenn* och *Ablabius* beskrivit ön *Scandiam* i norr (företal 1, kap. IV), samt att ön beskrivits som ”moder” för många nationer (företal 2, kap. 1).

1587 **Ortelius** uppdaterar sitt verk från 1578 med Jordanes folk och tillför nu 22 stammar. De citeras i huvudsak i rätt ordning, men med en sammanslagning av Arochi och Raani till *arochiraani* och Taetel och Rugi till *Ethelrugi*, samt ett okänt *Cogeni* nämns.

Alla folk nämns under uppslagsordet *Bergio*. (Flera finns på egen plats i lexikonet, men endast hänvisat till *Bergio*). Ortelius sammanfattar med att ”kanske de flesta är korrupta”.

1616 **Clüver** menar att Jordanes Suehans och Suetidi är samma namn där *di* i ”Svithi-di” blivit en onödig dubbling, och om *th* byts med *u* uppstår *Sveuan* och *Sveui*, därmed är det samma stam (s. 173).

Hallin anses gå igen i Plinius Hillevioner och att Jordanes ”Goter” fortfarande klingar likt dagens *Gylland* som betyder the Gudkse (s. 174).

I övrigt lämnas de flesta folken utan kommentar i kapitel 41 om ”Skandinaviska halvöns invånare”.

1642 Svenske **Baazius** beskriver ”svea-götas” historia med att hänvisa till Jordanes, *Ostrogothe*, *Raumarici*, *Svethidi*, *Vinovilothe* (s. 37).

1677 **Rudbeck** använder Jordanes som källa på över 20 ställen men endast fyra i samband med hans ymniga flöde för tolkningar av svenska ortnamn.

Theustes (*Thusi*) anses vara uppländska Tiundaland (kap. 16, §1.11) Aros-hiranni är Aros i Uppsala (24, §3.44). *Svetans* och *Svethidi* anses vara en åtskillnad på *Svear* och *Swenske* (24, §3.50). Augandzi är ett annat namn för ”Näckens hem” (30, §4.4).

1719 **Peringskiöld** publicerar en svensk översättning där texten om *Scanziae* (kap. 3) i huvudsak är rätt tolkad och namnen återgivna enligt originalet, förutom Suetidi som skrivs *the Svenske* och *Evageræ* anser han vara *beblandade* med *Ottingarna*.

1782 **Shum** anser att stora folken är *Svenske*, *Ost-Ghoter* och *Danske* där Vinovilothe är folket från danska Vendsyssel. Vagoth är västgötar liksom där boende Finnaithae i Finnveden. Theustes är *Tiustbor* i Östergötland, Hallin är Halland, Bergio är *Bergheerd* i Norge och Liothida ”har namn av det gamla Lödöse”. (s. 389, 390).

Sedan placeras en rad namn utifrån skånska härader: Ahelmil är *Albo*, Fervir är *Färs*, Gauthigoth är *Göinge* och Otingis *Othen* (Oxie?).

1837 **Zeuss** ägnar i kapitlet *Skandische Germanen* inledningsvis sju sidor enbart om Jordanes folkstammar (s. 502-508).

Ostrogotha är *Ostgothland*, vilket får tolkas att det inte är Östergötland då det anses höra samman med Raumarici (Romerike) och Raumarike vilket kopplas till Raumelf, hänvisat till den nedre delen av Glommen.

”Med samma säkerhet” kan Finnaithae placeras i Halland *an der Nisse lag*, men också (som det får tolkas) i Finnveden i Värmland, eller tidiga Småland (s. 504-505). Det är sedan ”inte alltför djärvt” att placera Evagre och Otingis i Blekinge och Möre.

Suehans och Suetidi menas vara desamma, vars namn även återfinns i Liothida.

Slättfolken i *Getica* § 22 hamnar alla i Norge: Vagoth är egentligen ”Vagar” och bor vid Dovrefjäll, Bergio är norska Bergen, Hallin är Hedemark och strax bredvid bor Theustes i landskapet Tothn.

Alla sju stammar i § 24 hamnar också i Norge, om än vissa sammanslagna (Taetel och Rugi blir Ethelrugi, Arochi och Raani blir *Arochieraani* (se Ortelius 1587) och placeras i *Hördar* (Hordaland) och *Sugnir*.

”Redan kända” är Dani och Gauti och ”Suiones” som får helt egna kapitel. (s. 508-515).

Övriga folk (sju stycken) är ”otydliga eller förvanskade” (s. 508).

1882 **Müllenhoff** kommenterar alla folks lägen (utom Thyringi) i ett avslutande appendix i Mommsens (1882) transkription av *Getica* (s. 156 ff.).

I sju fall hänvisas till Zeuss uppfattning men denna kritiserar skarpt vad gäller Suetidi, ty dessa anses måste ha bott bredvid normmännen. De

kan därmed vara norska Heinir och Ptolemaios Chaideinoi som kan ombildas till *Eidsivar* eller *Heidsævir* (Hedemark).

Av de tidigare namnen i § 22 förläggs dessa till sydöstra Sverige. Theustes anses vara Tiust (Tjust) ”norr om Kalmar”, Vagoth är felskrivet för *Aughoti* eller *Avigothi* och är därmed Gotland eller Öland. Bergio, Hallin och Liothida placeras ”mellan Blekinge och Halland”. Fervir är *Virdar* (Värend i Småland). Ahelmlil kan ”något osäkert” vara *Allanthi* eller *Hallenti* (Halland).

Müllenhoff är den förste? att tolka att Mixi inte är en stam utan ordet ”blandning” som syftar på folken Evagre och Otingis, vilka kan vara *Greutingo* (Gothis), och att namnet innebär att de bodde i grottor i bergen nedan sjön *Vetterum*.

Fiini placeras i *Eidaskogr* (ligger idag vid svensk-norska gränsen mellan Eidskogs och Eda kommun).

När det gäller de avslutande folken i Norge är förslagen att Augandzi är *Agdir* (Agder), Grannii är det äldre norska distriktet *Grenafylke*, Raani är *Thröndir* (Trøndelag) och Rugi är dagens Rogaland.

1894 **Leffler** följer i stort Müllenhoff men utvecklar att Fervir är Fjäre härad (norra Halland) (s. 8).

”Eyja-greetings” är ö-grytningar och därmed Öland (s. 9).

För Ostrogothae anses att ”deras plats i kedjan /.../ rätt angiven” för de östskandinaviska Östgötarna (s. 10)

Suetidi menas gälla som Sveariket västerut, samma som de ”Svear” Jordanes tidigare angivit (s. 11).

1902 **Grienberger**, österrikisk språkvetare med flera anknytningar till Uppsala universitet, publicerar en uppsats på 40 sidor om Jordanes folknamn i norr, varav på de sista (s. 149-168) geografien analyseras.

Grienberger ansluter även han i sak till Müllenhoffs uppfattning, med att folken i § 22 placeras från norra Blekinge via Småland upp mot Halland, dock utan att kommentera Vagoth och M:s uppfattning om dessa.

Däremot anses att M:s tolkning av Ahelmlil är fel (s. 155), men ansluter sig till att ”Mixi, Evagre, Otingis” skall vara *Greotinge* ”als Strandbewohner”.

G. är dock tveksam till att Ostrogothae kan vara Östergötland (s. 160). När det gäller *sueti* (Suetidi) blir svaret något kryptiskt att namnet ”blir begripligt på grund av deras grannars läge” (s. 162).

1904 utökades uppsatsen med att beskriva Lefflers (1894) uppfattning.

1907 **Schück** inleder en uppsats om *Geatas* med en genomgång av Jordanes stammar på fem sidor (s. 7-12).

Nytt är att då Vagi fluvius anses vara Vättern och Motala ström, kan Vagoth därmed placeras i detta område.

Bergio menas ”troligen” vara Bornholm eller Borgholm på Öland. Liothida finns i Luggude härad (Helsingborg).

HelmiR (Ahelmlil) anser Schück ”onekligen” skall föras mot namnet Halmstad. Ostrogothae har inget med östgötarna att skaffa, utan utifrån deras plats ”har de snarast bott i Norge eller i närheten av gränsen”.

1907 **Bugge**, från Norge, anser att Adogit kan vara Andøya på Norges sydspets.

Vagoth skall utläsas som ”ö-gotar”, medan Bergio, Hallin, och Liothida ”inte går att förklara”.

Viniviloth kan vara Väne härad vid Vänerens utlopp i Göta älv.

Varken Ostrogothae eller Suetidi kommenteras och avslutningsvis anføres några mindre anmärkningar mot tidigare antagande av de norska folken, exempelvis att Rannii är en förvanskning av Raumi, (Romsdalen). (se respektive klammer s. 98-101).

1917 publicerar **Svensson** en uppmärksam uppsats på 49 sidor, varav huvuddelen är refererat till tidigare slutsatser, samt en avslutande längre del om Jordanes möjliga källor.

Svensson nya bidrag är att förlägga de södra folknamnen mer åt Skånes västkust. (Vissa redan publicerade 1914.)

Liothida är Lödde å (s. 118) och Bergio är Bjäre (s. 122). Ahelmlil är felskrivning för Himle härad i Halland (s. 127).

Nytt är att han förlägger Vagoth till Vagnhärad då han anser sjön Vagus varit Mälaren (s. 118).

För det sammansatta Evagre och Otingis lutar han åt Orust och Tjörn utifrån geografien (s. 130), men även att ortnamnet Örgryte kan vara gångbart (s. 131)

Raumarici senare del är egentligen felskrivning för ”wikian” (invånare i Viken) (s. 134).

Viniviloth är delvis förvanskat och är sjön Värmeln och vidare Värmlands namn (s. 137).

Öster om dessa ”stora skogsbygder i Värmland bodde Svearna” (s. 138).

Då Dani ej finns i södra Sverige är dessa vid denna tid ett skogsfolk som senare erövrat Danmark (s. 140).

1925 **Nerman** rekapitulerar på 29 sidor (33-52) olika historikers analys av folkstammarna och tillför själv att de klippboningar eller ”bygdeborgar” som beskrivits för *evagreotingi* finns som tätast på Orust och Tjörn (s. 43).

Om *suetidi* anmärks att det talar emot att dessa är Svear då de redan nämnts som Suehans, men att det språkligt inte finns några andra folk som kan komma i fråga (s. 44.).

1925 går **Weibull** igenom Jordanes i en enskild uppsats där han ansluter till Svenssons hypotes om att folken § 21 bott i nordvästra Skåne. Till detta tillförs att Theustes går igen i Tjuteån (s. 60).

Andra nya framförda rön är att nordliga Adogit är *Thulit* som ”innebyggarna i Thule” (s. 63), dock utan att kommentera att Jordanes redan nämnt Thyle som en ö i § 9.

Vinovilothe anses kunna identifieras med Adam av Bremens *vermilani* (s. 64).

I övrigt anser han att grupperna framförs utan direkt sammanhang från varandra (s. 65) men att folken § 24 ”följer vattenvägen från de östra götarna till över havet till Raumarike”, och att Suehans och Suetidi är samma sak (s. 64)

När det gäller Vagus Fluvis lanseras det på lång distans från Norden liggande Kaspiska havet (s. 49).

1941 **Nermans** populärutgåva av verket från 1924 innehåller nu en karta (s. 55) där Vagoth är Gotland. Suehans är en gotisk form för Svearna (s. 56) medan *Suetidi* är det inhemska Svitjod (s. 58).

1964 **Svennung** går metodiskt igenom alla namnen, (men lämnar Thyringi utan kommentar). De mesta följer Zeuss, Müllenhoff samt Lefflers sydvästliga läge för namnen i § 21.

Adogit tolkas som *halogii* och blir därmed Hålogaland långt norrut i Norge vilket anses passa med lapparna, det vill säga ”skridfinnarna”.

Suehans (svearnas) hästar styrks med ristningar av dessa djur på uppländska Hägebystenen.

Vagoth förläggs till *Skälderviken* utanför Ängelholm ”på grund av de närbelägna bergio och hallin”.

Svennung avviker sedan från tolkningen av mixi (som ”blandade”) utan tror det är en felskrivning för *hixi* typ *hiskin* (*Hising-born*a).

Ostrogothae bodde i Östergötland men utifrån brist på äldre fynd vid Vättern rör det sig om området från Alvastra och Skänninge till Bråviken.

Vinovilothe härleds till kvänerna (via omskrivning till inledande *caino*). Detta då kväner också är namnet på dagens finnar (tolkat från att S. räknat upp Fiini strax före).

Detta stöds sedan av att nästa stam Suetidi är svenskarna. Svennung anser att denna beskrivning kommer från den ”västlige sagesmannen” och att därmed (underförstått) nämns dessa igen, där tidigare (östlige?) uppgiftslämnare kallat dessa Suehans.

De svårtolkade Eunixi och Taetel kan ha sin lösning i att de egentligen skulle stå Eunixi et Aetelrugi vilket är ”öborna” och Ädelrugerna (menat som de äkta (ursprungliga) rugerna).

1965 **Svennung** kommenterar på 41 sidor Jordanes källor och jämför med andra författare, men med samma placering av folk som i artikeln från 1964. Alternativet Gotland anses inte finnas i *Getica* (s. 27).

1972 **Areskoug** tillför några nya infallsvinklar genom att specifikt placera stammar i och omkring Luggude härad i nordvästra Skåne. Theutes finner han i Tjute å, Hallin är Hovs hallar och Vagoth bodde på udden av halvön

Kullen. Liethida är där senare staden Helsingborg växt upp. Ahelmlil omtolkas till ”helmil” och vilka bodde vid Hjälmssjön i Örkellunga. Dess utflöde är Pinnan [Finnan], vilket är ett tidigare namn för Finnaithe.

Finni har bott vid färdleden mellan Väner och Glommen, Vinovilothe är folket i *Vingulmork* vid Oslofjorden.

Suetidi kan vara folket i södra delen av Vestfold och Dani återfinns vid Tönsberg (jämförs med ”Danakleif och Danholmen”).

2002 **Søby Christensen** anser att *Getica* är omarbetade historier av tidigare klassiska författare och att en gotisk utvandring från Skandinavien inte kan bevisas av namnen Vagoth, Gauthigoth eller Ostrogothae (s. 295-296).

2024 Wikipedia anvisar Svennungs placering för några få stammar, under sökordet *Scandza*.